

Anders Hagfeldt: Tal vid doktorspromotion 2023

Talare

Anders Hagfeldt
Rector magnificus vid Uppsala
universitet

Datum

26 maj 2023

Plats

Uppsala

- 1 Herr ärkebiskop
- Herr Landshövding
- Herr hedersmedlem
- Företrädare i rektorsämbetet
- 5 Jubeldoktorer
- Nya doktorer
- Ärade gäster

10 Vi är här för att tala latin. Det kommer ni snart att bli varse. Det är en del av vår tradition och kräver att vi håller tungan rätt i mun. Vi håller våra traditioner nära hjärtat och bär dem med oss med stolthet eftersom vi ser värdet i att värna våra rötter så att det träd vi är grenar, kvistar och blad på ska fortsätta växa. Vänd era blickar upp i taket. Där finns metaforen inmålad i dekoren.

- 15 När ni ändå tittar upp kan ni vända era blickar till sigillet ovan scenen. Vi kan med fog säga att det vi står för till stor del sitter i väggarna i denna vackra sal och här är ett ytterligare exempel. Orden i sigillet: Nåden, sanningen, naturen – på latin naturligtvis, ska tolkas så att vi finner sanning genom nåd och naturen. Idag talar vi mindre om nåd än på 1600-talet då sigillet kom till och mer om
- 20 empiri, men då liksom nu står sanningen – VERITAS – i centrum. Det är också det ni alla har gemensamt. Oavsett ämne eller fakultet söker ni sanningen och ni gör det alla genom den vetenskapliga metoden – den om tes – antites – syntes.

- 25 Genom de prövade argumentens och de testade teoriernas metod strävar vi alla efter att utöka kunskapen och kännedomen om oss själva, om tankens kraft och om hur världen är beskaffad.

Men det finns också annat i väggarna som inte är så lätt att se, men som jag hoppas att vi alla känner och delar.

Jag tänker på några fundamentala värden och värderingar. Uppsala universitet lever med en balansakt. Föreställ er libran – de två vågskålarna – där vi fyller den ena med ansvar och den andra med frihet. I balansen fungerar universitetet som
35 tänkt. Vi tar ansvar för våra val, för att kritiskt granska ifrågasätta, undersöka, konstatera, problematisera.

Vi är samtidigt måna om att fritt få välja vårt fokus, vår sällning ska vara vår och vår kunskap ska vara ofiltrerad och rakryggad.

40

I en annan likadan våg håller vi drömmen om den totalt gränslösa forskningens öppenhet i en skål och den ansvarsfulla internationaliseringen i en annan. Vi förstår avvägningarna och vakar noga över konsekvenserna av våra val. Balansen är och ska vara integrerad i vårt väsen.

45

Den akademiska frihet jag talar om är ingen kosmetisk fråga, har inget med fåfänga att göra. Nej, akademisk frihet handlar om vår demokrati, och utgör ett fundament i ett öppet samhälle. Om den akademiska friheten – att få tänka fritt, att välja forskningsinriktning, att publicera och debattera utan
50 restriktioner begränsas är vi på ett sluttande plan.

Jag vill särskilt stanna upp kring dessa frågor eftersom några av dem snurrat i debatten den sista tiden. Det har funnits missförstånd som handlat om att det skulle finnas en naivitet rörande hur vi samarbetar och vilka vi skriver avtal med.

55 Jag vill inte sticka under stol med att det finns exempel på misstag, men vi tar frågorna på största professionella allvar och säkerställer alltid att samarbeten sker på akademisk nivå, med akademiska avsikter. Vid osäkerhet utreder vi och samarbetar med andra myndigheter. Så var det sagt.

60 Men det jag egentligen vill lyfta här är inte hur vi som myndighet hanterar tveksamma fall. Det jag vill lyfta är principen att vi vill och ska kunna samarbeta med forskare från hela världen. Ett universitet är i sitt väsen internationellt. Ett universitet som begränsas av rädslans okunskap blir ett dåligt universitet. Alla kan förstå att den bästa cancerbehandlingen är den som är världens bästa, inte
65 Sveriges bästa, att en framstående teori om svarta hål inte är någon regional fråga. Vi måste samarbeta och det går att vara inkluderande i det akademiska samtalet och i den akademiska utvecklingen även med forskare från länder där regimen vill styra och lägga sig i. Kanske är det just med forskare från länder

70 med auktoritära regimer som vi ska finna vägar för samarbeten med.
Akademikerna kan ofta vara dropparna som urholkar stenarna.

Jag slår säkert in öppna dörrar. Det jag säger vet ni redan, precis som era
föregångare – våra stolta jubeldoktorer till exempel, som för 50 år sedan klev
75 över parnassen exakt som ni nya doktorer ska göra strax. Men jag påminner
ändå om betydelsen av våra ledstjärnor – samma ljus som glimmade för 50 år
sedan och långt innan dess får inte slockna. Vi får inte bli begränsade av
omotiverad klåfingrighet. Vi ska vara det breda, kloka universitetet och när jag
läser igenom titlarna av våra nya doktorers avhandlingar blir jag lite lugnad. Hör
80 bara några exempel på vad de nya här i salen skrivit om och vilka områden de
tillsammans täcker:

Frågan om människovärde
Seismiska lösningar för sökande av metaller
85 Bilden av kristendom i afrikansk film
Individualiserad medicinering
Kvinnors rädsla inför barnafödande
Fransk teater under romantiken
Trauma hos barnarbetare i Kurdistan
90 Transformerings av Kiruna
Miljöeffekter av vågkraft

Tänk vilken kunskap ni besitter tillsammans. Tänk vilken vetandets rikedom
som finns inom vårt universitet, i vår lilla stad.
95

Jag hoppas att ni ser betydelsen och förstår hur viktigt det är att vi inom
universitetet behåller ägarskapet över vår egen verklighet och att vi delar med oss
av insikterna – fritt och globalt. Min förhoppning som rektor är att ni som sitter
här, med er enorma kollektiva kunskap tillsammans med mig och alla andra
100 kloka gör gemensam sak och fortsätter att hålla balansen. Jag ber er också ta
debatten. Förklara för alla vad den akademiska friheten betyder för oss, för
Sverige som forskningsnation, för universitetet och för framtiden.

Att vara akademiker, är privilegiet att få odla friheten för tanken och samtidigt
105 ta ansvar för kunskapen.

DIXI

Källa

<div>Manuskript hämtat från uu.se (2025-05-23)</div>

110

Taggar

2020-tal, 2023, Man, Rektors tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/anders-hagfeldt-tal-vid-doktorspromotion-2023>

115

120

125

130

135

140

145